

CAPVT IV.

*Tertia de falso doctore Angelico accusatio depel-
litur.*

Pergo ad alteram quorundam reprehensorum criminationem. Res sic se habet. Oraculum Evangelicum Lucæ secundo, Iesus autem proficiebat sapientia & ætate & gratia apud Deum & homines, exponens in Catena Aurea Doctor Angelicus, congestis pro more suo variorum Patrum interpretationibus, ita Gregorium Nazianzenum loquentem inducit. Græcus Nazianzenus: dicitur autem secundum humanitatem proficere, non quod ipsa suscipiat augmentum, quæ ab initio fuit perfecta, sed ex eo quod paulatim manifestabatur. In quæ verba observat Melchior Canus libr. 12. de Locis cap. 14. lectionem vitiosam esse, eumque locum immerito tribui Gregorio Nazianzeno, apud quem nihil huiusmodi legere est. Græcus, inquit ille, quem refert sæpissime D. Thom. in Catena (quamvis hoc loco vitiosa sit lectio, & tribuatur Gregorio Nazianzeno) ait, dicitur secundum humanitatem proficere, &c.

Canis censuram, qua locum illum Gregorio Nazianzeno falso tribui monet, carpit Iacobus Billius in annotationibus ad orationem 20. S. Gregorii Nazianzeni, num. 65. Vir doctissimus Melchior Canus, libr. 12. de Locis, cap. 14. in hoc fallitur, quod ille, ubi Divi Thomæ Catenam citat, vitiosam lectionem esse ait, falsoque ea verba Nazianzeno nostro tribui. Vides enim Græcum illum, quem Divus Thomas profert, Græcum nostrum esse. Quare periculosum est, negare aliquid in auctore quopiam esse, nisi totus ille auctor memoria teneatur. Nazianzeni vero locus, quem a doctore Angelico vere indigitatum Billius opinatur, sic habet ea in oratione, quæ est de Basilii laudibus: quod ego in Salvatore prospicio, atque etiam, ut opinor, sapientiorum quilibet, quo tempore nobiscum extitit, id quod supra nos & nostrum erat formatus, hoc quoque hic contigisse animadverto. Proficiebat enim, inquit, ut ætate, ita etiam sapientia:

tia: non quod hæc in illo incrementum caperent (quid enim in eo, quod a principio perfectum erat, perfectius esse possit?) sed quod hæc paulatim detegerentur, & elucerent. Eodem modo Basilii virtutem eo tempore non incrementum, sed maiorem operationem accepisse arbitror, uberiorem nempe materiam suppeditante potestate.

Billi animadversionem mutuatur Theophilus Rainaudus in diatribis adversus Cyriacos, multaque in Canum probra iacit, atque dicteria. At perperam illi & injuria; ac primo quidem, quod hic censura notat Melchior Canus, Divum Thomam non tangit, sed eius duntaxat operis editorem. Siquidem doctor Angelicus passim in Catena Aurea Græcum illum expositorem indicat, absque ulla peculiari nomenclatione, vage tantum, atque ex solo nomine patriæ: Qui vero veteres editiones curarunt, vagem illud Græci auctoris nomen speciali quadam nota determinarunt, prout in Græcis auctoribus reperisse sibi visum sunt, quæ ex Græco auctore doctor Angelicus recitabat. Ea fiducia freti viri boni, Gregorium Nazianzenum notarunt hoc loco, quasi ex eo petita esset recitata sententia, quia nonnihil simile apud eum legere est oratione 20. de laudibus S. Basilii. Quare non D. Thomam, sed eius veteres editores carpit hic Canus noster. Iure porro an iniuria carpat, expendamus.

Certe, quantum capio, iure omnino id agit. Nam si sententiam ab Angelico doctore ex Græco auctore relatum cum Nazianzeni loco conferamus, non verbis modo, sed & quod notandum magis, sensu differunt. Sententia quippe a Divo Thoma laudata de profectu humanitatis aperte differit, prout complectitur essentialia homini, quantenus homo est: Nazianzeni autem oratio de accidentibus, ætate scilicet, atque sapientia. Non ergo Græci auctoris nomine Nazianzenus designatur. Hincque effectum est, ut Ioannes Nicolai Theologus Parisiensis novissimus, cæterisque omnibus diligentior & accuratior Catenæ Angelicæ editor, totam illam Græci expositoris indistincte laudati pericopem, non Nazianzeno, sed Cyrillo Alexandr. tribuerit, apud quem (videlicet assertione 28. thesauri) le-

gi potest, sin minus totidem verbis, at certe sensu ac potestate.

Ego vero, ut fatear ipse quod sentio, nec Nazianzenum, nec Cyrillum, nec alium ex notis auctoribus hoc loco, aut aliis quibusvis, ubi Græcus simpliciter expositor notatur, legi velim. Sentio quippe, nec forte mihi vana fides, Græcum illum certum auctorem esse, sed anonymum, qui, ut aliis contigisse notum est, sua duntaxat scripta sciri ad publicam utilitatem, sed se nesciri, ad privatam utilitatem voluit. Etsi, quoquo pacto se res habeat, stat prudens, nullique animadversioni obnoxia Cani censura.

CAPVT V.

De oppugnato D. Hieronymo querela refutatur.

IN iudicium a nonnullis traducitur Canus, tanquam in Divum Hieronymum nimis iniurius libr. II. de Locis cap. 5. ubi recolens S. doctoris sententiam de veterum Patrum traditione, qua Adamum in monte Calvarie sepultum aiunt, *Non debuit, inquit, tantopere ridere Hieronymus Adami in loco Calvarie sepulturam: Nec nos, viri licet sanctissimi exemplo, Historias huiusmodi ridere debemus.* Id scilicet minus reverenter dictum criminantur nonnulli reprehensores. Age itaque videamus, a quibus & per quos ad nos utque ea traditio manarit, quæ a Divo Hieronymo irrita est, ut hinc iudicari merito possit, an irrisionem moleste tulerit Canus noster. Certe vix ulla de pia quadam ac religiosa historia traditio fieri potest, quæ ad stipulatoribus & antiquitate & auctoritate maioribus adnitatur.

Horum agmen, ut par est, duceret Tertullianus lib. 2. contra Marcionem metricè scripto, si ipsius re vera opus esset, ut a multis creditum est. Ita quippe ibi legere est.

*Golgotha locus est, capitis calvaria quondam
Lingua paterna prior sic illum nomine dixit.*

Hic

*Hic medium terre est, hic est victoria signum.
Os magnum hic veteres nostri docuere repertum:
Hic hominem primum suscepimus esse sepultum;
Hic pariter Christi pio sanguine terra madescit,
Pulvis Adæ ut possit veteris cum sanguine Christi
Commixtus, stillantis aquæ virtute sanari.*

Verum spurium Tertulliani partum reiciunt quotquot extant criticæ scientiæ periti, quibus persuasum est, tantum virum tam iratas musas non habuisse.

Quare meliori titulo chorum ducet S. Cyprianus tractatu de Resurrectione Christi: *Nos ad Christum pertinentes, cuius sanguine conspersa creditur Adam Calvaria, qui sub loco, quo crux Domini fixa est, humatus dicitur ab antiquis, eiusdem sanguinis sanctificati elapsu lætemur & delectemur in Domino.*

Sequitur Origenes tractatu 35. in Matthæum. *Venit ad me traditio quædam talis, quod corpus Adæ primi hominis ibi sepultum est, ubi crucifixus est Christus, ut sicut in Adam omnes moriuntur, sic in Christo omnes vivificentur: ut in illo loco, qui dicitur Calvarie locus, id est locus capitatis, caput humani generis resurrectionem inveniat cum populo universo per resurrectionem Domini Salvatoris, qui ibi passus est, & resurrexit.*

Succedit Basilius Magnus enarratione in cap. 5. Isaia. *Obtinuit fama quædam in ecclesia memoriam conservans, non quidem scripto proditam, quæ & talis est. Quod prima utique Iudæa hominem habebat incolam, nimirum Adam, simul atque excidit deliciis Paradysi, in hac terra collocatum, ad mitigandam iacturam bonorum, quibus fuerat exutus. Prima igitur etiam mortuum hominem excepit, qui & illic eam sententiam condemnationis plane est executus. Itaque insolens esse, ac novum videbatur illius ætatis hominibus spectaculum, Os capitis defluente carne nudum. At illi recondentes cranium loco illi indidere *κρῆνιον*, id est Calvariam. Probabili ratione potuit Noe non ignorasse sepulchrum principis huius, & mortalium omnium primigenii. Siquidem hac de re fama a diluvio mox per orbem propagata est ab ipso & dimanavit. Eoque Dominus excussa origine humanæ*

mor-

mortis, in loco, qui *κρῆνιον* dicitur, id est Calvaria, passus est: Ut quo in loco corruptio, sive mors hominum initium accepit, illic vita regni suum sumeret exordium. Et quem admodum invaluit in Adam, ita & in Christi morte inefficax redderetur, & pessum iret.

S. Athanasius, aut quisquis alius auctor pervetustus Homilię de Passione, seu de Cruce Domini, apud eundem. Ubi corruptum est genus humanum, ibi Christus proprium corpus exposuit: Ut ibi seminata est corruptio, ibidem incorruptio oriatur: Propter quod in loco Calvarię crucifigitur: Dicit enim, Et postquam venerunt in locum, qui vocatur Calvarię, ibi crucifixerunt eum: Quem locum doctores Iudęorum aiunt esse sepulchrum Adę.

Chrysostomus homilia 84. in Ioannem: Et exiit in eum, qui dicitur Calvarię locus. Vbi quidam dicunt, Adam & mortuum & sepultum esse: Et Iesum, ubi mors dominata est, ibidem trophęum erexisse, hoc est crucem, quam tulit contra mortis tyrannidem.

Ambrosius lib. 4. in Lucam: Ipse autem Crucis locus vel in medio, ut conspicuus omnibus: vel supra Adę, ut Hebręi disputant, sepulchrum. Congruerat quippe, ut ibi vitę nostrę primitię locarentur, ubi fuerunt mortis exordia.

Theophilactus in cap. 27. Matthei: Calvaria Cranii locus dictus est, eo quod dicunt, quod traditiones Patrum tenent, quod Adam illic sepultus sit.

Idem in cap. 19. Ioannis: Porro Calvarię locum dicebant, sicut narratio prodit, quod illic sepultus sit Adam; ut ubi principium mortis, illic & casus eius fieret. Traditio enim Ecclesiastica est, quia prior Iudęa, postquam eiectus fuit homo de Paradyso, domicilium ibi habuit, in solatium bonorum quę in Paradyso perdiderat, data est ei terra illa, quę omnium aliarum optima esset & pinguisima. Propterea & prima omnium suscepit hominem. Homines igitur, qui tunc erant, habuerunt pro miraculo mortui Calvariam depilatam; in illo loco habitantes, inde eum nominaverunt, & post diluvium fama hęc in omnes divulgata est.

S. Epiphanius libr. 1. adversus hęreses tom. 3. versus finem: Est profecto, quod intelligenti mirum videatur id quod e librorum monumentis deducimus: Dominum nostrum

Ie-

Iesum Christum in Golgotha esse crucifixum, nimirum in eo potissimum loco, in quo Adami corpus iaceret. Hic enim e Paradyso digrediens diu ex adverso illius habitavit. Deinde longo postea tempore in illum, quem dixi Hierosolymorum locum secessit, ubi & vita functus, in Golgotha sepultus est. Qua ex re merito locus ipse nomen accepit, ut Calvarię interpretando diceretur. Tum quorundam opinionem confutat, qui locum illum Calvariam dictum aiunt, quod in Calvarię similitudinem aptatus sit, ac demum subdit: Vnde igitur Calvarię nomen obtinuit? Quod nimirum primi hominis illic Calvaria reperta sit, eiusque reliquię defossę, ob id Calvarię locus appellatus est: In quo Dominus noster Iesus Christus sublatus in Cruce, per aquam illam & sanguinem, ex eius perforato latere profluentem, veluti imaginem quandam, totum salutis nostrę negotium adumbravit: dum primi hominis reliquias ab ipso massę principio rigare cępit, ut ad detergendam labem, scđditatemque nostram, ac pœnitentis animę repurgationem, sui sanguinis asperisionem ostenderet.

Paula & Eustochium, doctę Virgines, in epistola ad Marcellam, inter Hieronyminianas 17. In hac urbe (Hierosolyma) imo in hoc toto loco & habitasse dicitur, & mortuus esse Adam. Vnde & locus, in quo crucifixus est Dominus noster, Calvaria appellatur, scilicet quod ibi sit antiqui hominis Calvaria condita. Ut secundi Adami, id est Christi, sanguis in cruce stillans, primi Adam, & iacentis protoplasti peccata dilueret, & tunc sermo ille apostoli completetur, Excitare qui dormis, & resurge a mortuis, & illuminabit te Christus.

Eos inter antiquę traditionis suffragatores, ac testes annumeratur ab aliquibus August. sermone 17. de tempore, ubi ita legimus: Hoc antiquorum relatione refertur, quod & Adam primus homo in ipso loco, ubi crux fixa est, fuerit aliquando sepultus. Et ideo Calvarię locum dictum esse, quia caput humani generis ibi dicitur esse sepultum. Et vere, fratres, non incongrue creditur, quod ibi erectus sit medicus, ubi iacebat ægrotus; & dignum erat, ut ubi occiderat humana superbia, ibi se inclinaret divina misericordia; & sanguis ille pretiosus etiam corporaliter pulverem antiqui peccatoris, dum dignatur stillando contingere, redemisse credatur.

tur. Verum sermo ille in novissima Benedictinorum editione velut apochryphus in apendicem reiectus est. Imo, quod notandum magis, tota illa de Calvarie loco narratio a manuscriptis codicibus abest.

Laudat Cardinalis Baronius eundem Augustinum question. 161. in Genesim: At non de Adam, sed de Abrahamo, ceterisque Patriarchis duntaxat agit, dum inquit: *Vbi ergo sepelienda erant cadavera Patriarcharum, nisi in ea terra, ubi ille crucifixus est, cuius sanguine facta est remissio peccatorum?* Eundem illum doctorem sanctissimum libr. 16. de Civit. Dei, cap. 32. laudat Maldonatus, sed aberrat: Nihil quippe de ea, quam movemus, questione eo loci legere est. Quare frustra inter huius traditionis testes producitur.

Iis longe verius certiusque adiungendi veniunt Anastasius Sinaita, Cyrillus Monachus, Nonnus Panopolitanus, S. Germanus, Euthymius, Honorius Augustodunensis, quorum testimonia recenset Malvenda noster, de Paradylo voluptatis, cap. 55.

Primus omnium adversus traditionem tot testibus quavis exceptione maioribus assertam calumum acuit S. Hieronymus, ac veluti anilem fabellam exsufflavit, lib. 4. commentariorum in Mattheum, ad cap. 27. quasi a privato quodam, vacuoque cerebello excogitatum: *Audivi quendam, inquit ille, exposuisse Calvarie locum, in quo sepultus est Adam, & ideo sic appellatum esse, quia ibi antiqui hominis sit conditum caput; & hoc esse, quod apostolus dicat: Surge, qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus.* Favorabilis interpretatio, & mulcens aurem populi, nec tamen vera. Extra urbem enim, & foras portam loca sunt, in quibus truncantur corpora damnatorum; & Calvarie, id est decollatorum, sumpsere nomen. Propterea autem ibi crucifixus est Dominus, ut ubi prius erat area damnatorum, ibi erigerentur vexilla martyrii: Et quomodo pro nobis maledictum crucis factus est, & flagellatus, & crucifixus, sic pro omnium salute, quasi noxius, inter noxios crucifigeretur. Sin autem quispiam contendere voluerit, ideo ibi Dominum crucifixum, ut sanguis ipsius super Adæ tumulum distillaret; interrogemus eum, quare & alii latrones in

eo-

eodem loco crucifixi sint? Ex quo apparet, Calvariam non sepulchrum primi hominis, sed locum significare decollatorum; ut ubi abundavit peccatum, superabundaret gratia. Adam vero sepultum iuxta Hebron, & Arbee, in Iesu filii Nave volumine legimus. Iosue 14. Quibus similia habet lib. 3. commentar. in epist. ad Ephesios ad caput 3.

Hieronymum secutus est Isidorus lib. 15. originum, cap. 1. *Hebron civitas Iudeæ: Ipsa est Harbe, a numero ita vocata, quod ibi tres Patriarchæ sepulti sint, & quartus Adam.*

Scriptit venerabilis Beda in caput 27. Matthæi: *Golgotha namque, inquit ille, Syrum nomen est, & interpretatum Calvarie. Est autem ipse locus in Helia, tunc extra urbem ad septentrionalem plagam montis Sion, & Calvarie, non ob calvitium primi hominis, quem ibi quidam errantes sepultum frustra suspicantur: sed ob decollationem reorum, atque damnatorum dicitur. Et propterea ibi crucifixus est Dominus, ut ubi prius area damnatorum erat, erigerentur vexilla martyrii.* Lege eundem in cap. 23. Lucæ.

Adstipulati sunt Paschasius Ratbertus lib. 12. in evangel. Matthæi, & doctor Angelicus 3. part. quest. 47. art. 10. ad 3. ubi Divi Hieronymi verba exseribit, eorumque rationem istam profert, quia magis Iesus crucifigendus erat in loco communi damnatorum, quam iuxta sepulchrum Adæ, ut ostenderetur quod crux Christi non solum erat in remedium contra peccatum personale ipsius Adæ, sed etiam contra peccatum totius mundi.

Porro nemo erit, opinor, qui si rem paulo penitius introspeciat, traditionem ab Hieronymo irritam, testibus longe pluribus, iisque gravioribus confirmatam non agnoscat. Atque ita Canum nostrum ex historiae legibus egisse, dum pro defendendis tot reliquis Patribus, a me paulo ante laudatis, ab Hieronymo in re præsertim ad fidem minime spectante, quæque facti duntaxat est, discessit. Quin imo nil dubitandum, Cypriani, Origenis, Basilii, Athanasii, Chrysostomi, Ambrosii, Epiphaniï testimonia Hieronymum latuisse; quibus si probatam de Adami Calvaria traditionem novisset, non ita libenter irrisisset, tanquam ab obscuri nominis homunculo excogitatum.

Tom. I.

f

Mel-

Melchioris Cani de contraria Hieronymi opinione iudicium probat annalium parens ad annum 34. At, inquit ille, *tanti patris in primis rogata venia, his nequaquam adduci possumus, ut quod non ab uno, vel alio, sed ab omnibus fere antiquis patribus, nec ut quidpiam recens excogitatum, sed a maioribus traditum, & scriptum est, tam facile contemnamus, cum præsertim ea, quæ ad hæc impugnanda inducunt, non videantur esse huiusmodi, quæ nos ab illis penitus dissentire compellant.* Quod idem habent Pamelius in notis ad sermonem S. Cypriani, de resurrectione, Perrierius, libr. 7. in Genesim, Toletus in cap. 19. Ioannis annotatione 12. Bellarm. libr. 3. de Statu peccati, cap. 12. Fevardentius in notis, cap. 34. lib. 2. S. Iren. & alii non pauci.

Et vero duo duntaxat in oppositum adducit Hieronymus. Primum, quod Calvariæ locus non a primi parentis cranio, seu Calvaria nomen traxerit, sed a capitibus decollatorum; quia illic truncabantur capita damnatorum secundum quod Iosue 14. Adam sepultus dicatur in Cariatharbe, versu 15. *Nomen Hebron ante vocabatur Cariatharbe; Adam maximus ibi inter Enacim situs est.* Vtrumque vero elumbe est. Ac primum quidem nihil conficit. Esto quippe a capitibus truncatorum Calvariæ locus appellatus esset; quid tamen vetat, ne & locus ille, ubi primus homo sepultus asseritur, postmodum sit electus ad supplicia damnatorum; quod in edito situs esset, & Hierosolymis proximus? Nos locum publicum damnatorum fuisse non ambigimus: fuerunt enim ibi cum Christo & alii crucifixi latrones: sed unde Calvariæ nomen obtinuerit, certo nescimus. Nam quod de truncatis ibi reorum capitibus dicitur, vix credi potest: cum eiusmodi supplicium apud Hebræos nec lege sancitum esset, nec consuetudine comprobatum. Vnicum enim ante Christi passionem Ioannis Baptistæ capite minuti exemplum occurrit apud Hebræos, cætera inde secuta, quæ vel in scripturis, vel in antiquæ memoriæ instrumentis occurrunt, a Romanis tunc imperitantibus, apud quos hæc supplicia in usu erant, ad Iudæos sibi subditos derivata sunt. Quare nihil ex ea nuncupatione certo colligi potest. Quin & Cyrillus Hierosolym-

mi-

mitanus Catechesi 13. locum hunc, nec ex Adami cranio, nec ex capitibus damnatorum, sed a Christo capite nostro ibidem aliquando passuro, Calvariæ prophetice nuncupatum affirmat. *Redde usuram illi, qui propter te hoc sacro Golgotha crucifixus est, Golgotha vero interpretatur Calvariæ locus.* Aliqui ergo prophetice locum hunc Golgotham appellaverunt, in quo verum caput Christus crucem sustinuit.

Secundum ex Iosue 14. petitum argumentum eruditissime a Cano nostro confutatum est; cui hac in parte consentiunt critici sacri Baronius, Maldonatus, Serrarius, Eitius, & alii pene omnes adversus Hieronymi opinionem. Minus etiam iis interpretibus probatur, quod sanctus doctor in epistola ad Eustachium, de Paulæ epitaphio scripserat: *Hæc est Cariatharbe, id est oppidum virorum quatuor, Abraham, Isaac, Iacob, & Adam magni, quem ibi conditum, iuxta librum Iesu Nave Hebræi autumant. Licet plerique Caleb, quartum putent, cuius ex latere memoria monstratur.* Observant scilicet laudati Bibliorum interpretes, Cariatharbe significare potius civitatem Arbez, *la Città di Arbea*, quæ & magnitudine & robore celebris erat, necnon Enaci pater; unde & Enacitæ dicti sunt gigantes illi prægrandes, quorum comparatione Israelitæ quasi locustæ videbantur, Numerorum, cap. 13. versu 34. Is enim civitati nomen dederat; ibique demum sepultus est, quod Scriptura iis verbis significat: *Adam maximus ibi inter Enacim situs est*, Iosue 14. versu 15. quasi diceret, *homo maximus inter gigantes Enacitas ibi sepultus est.* Adam enim quandoque commune nomen est, hominem quemcunque significans.

Merito itaque Canus noster veterum traditionem ab Hieronymo irrideri moleste tulit, cui leves duntaxat rationes sanctus doctor opposuit, & ab omnibus pene interpretibus impugnatas.

Ratio vero doctoris Angelici in contrarium excogitata congrua quidem est & ingeniosa, posita facti veritate, sed factum non evincit: cum & rerum contingentium, quæque meri facti sunt, nulla dari ratio possit. Aut certe si quid hæc mystica ratio valet, ea certe quadrabit longe

feliciter in hypotesi traditionis a Divo Hieronymo reiecte. Si enim crucifixus est Christus eo in loco, ubi & sepultus est Adam, & rei communiter plectebantur; hinc colligere erit, Christum, & in remedium contra peccatum personale ipsius Adæ, & contra peccatum totius mundi mortem sustinuisse.

CAPVT VI.

De actis sextæ synodi œcumenicæ oscitanter lectis, ac temere usurpatis querimoniæ diluuntur.

Possevinus in apparatu sacro Canum male habet, quod ex aliis minus fidei scriptoribus nonnulla narravit. *In qua tanta segete rerum, inquit, & historiarum, si quid irrepsit ex aliis minus fidei scriptoribus, id iam ab aliis est indicatum.* Exemplum porro minus fidorum scriptorum, quorum narrationibus plus æquo tribuerit Canus, mox subiicit: *Sane, inquit, auctor summæ Conciliorum contra fidem epistolarum Agathonis pontificis maximi scripsit (cuius tamen rei mentio nulla fit) scriptam fuisse epistolam illam ad Concilium sextum: cum ad imperatorem utraque fuerit scripta. Extant vero illæ secundo Conciliorum tomo. Cæterum corrigendi quicumque auctores tum Græci, tum Latini, qui Honorio pontifici maximo notam inurere hæreseos alicuius ausi sunt, ex Synodi actionibus a Theodoro depravatis.* Hæc ille. Ad marginem vero librum 4. indigitat de locis communibus, cap. 3. quasi ibi Canus noster hac in parte lapsus sit, cum nihil ea de re eo loci habeat, sed verius, libr. 6. cap. ultimo, in responsione ad ultimum argumentum.

Baronius non absimiliter in Annalibus ad annum 681. num. 37. hac ipsa de causa eidem insultat: *Quem, inquit, voluissim sensibus potius Canum, quam nomine.* Hoc idem in Cano carpit Bellarminus, libr. 4. de Romano pontifice, cap. 11. Verum quo titulo, perpendamus.

Ita

Ita igitur Canus noster libr. 6. cap. ultimo, in responsione ad ultimum argumentum: *Sententiam in Honorium latam ex Romani pontificis consensu fuisse, exploratum est, in sexta Synodo generali, actione quarta, ubi Agatho in epistola ad Concilium, Honorium ipsum anathematizat.* Vtrumque illud, si Possentino, Baronio, Bellarmino credimus, falsum est. Nam & epistola, inquit illi, ad imperatorem directa est, & nulla in ea legitur Honorii mentio, sed aliorum tantummodo; quorum auctores, Agathonis verba sunt, *extiterunt Theodorus Pharanitanus, Cyrus Alexandrinus, Sergius, Pyrrhus, Paulus, & Petrus Constantinopolitanus, vel quivis ei consentanei usque in finem demonstrati sunt.*

Sed etsi venialis esse posset Cani culpa, si quid forte hac in re ab illo aberratum esset; quia, ut ipsi fatentur reprehensores, auctor summæ conciliorum, quæ illius ætate circumferebatur, contra fidem epistolarum Agathonis, Honorii nomen addiderat, nihil tamen ab ipso erratum evinco. Nam & epistola ad concilium quodam sensu scripta dici poterat, etsi ad imperatorem directa esset: quia nihil aliud erat, quam Legatorum, quos ad Synodum Agatho dirigebat, *instructio doctrinalis.* Vnde & illam actione quarta in Synodo legi necesse fuit, & in octava confirmari: & ad illam rescripto responderunt Synodi patres. Quare ad imperatorem pro Synodi patribus scripta erat.

Honorium etiam ferit & anathematizat ea in epistola Agatho Pontifex, sin minus distincto nomine, at saltem generali sententia, ob doctrinæ scilicet communionem. Vnde & ait, *vel quivis ei consentanei usque in finem demonstrati sunt.* Quos inter profecto fuit Honorius. Nec vana illa coniectatio est, sed ipsius sextæ Synodi auctoritate confirmata, in epistola Synodica ad Agathonem Romanum pontificem; ubi Honorium cum cæteris Monothelitis anathematizare se profitentur episcopi, ob sententiam iam in ipsos ab ipomet Agathone in datis epistolis pronunciatam. *Anathematibus interficimus ex sententia per sacras vestras literas de iis prius lata, Theodorum episcopum Pharam, Sergium, Honorium, Cyrum, Paulum, Pyrrhum, & Petrum.* Quæ res argumento est, vel Honorium distin-

cto

sto nomine cum cæteris anathemate percussum fuisse, in ea Agathonis epistola; quod subinde nescio quo pietatis officio a quopiam expunctum sit: vel quod certius longe est, Honorium ex communione causæ, generali cum cæteris damnatione petatum fuisse.

Id etiam ex actione 13. eiusdem sextæ Synodi comperatum est: ubi cum sententiam in Sergium, Cyrum, Pyrrhum, Paulum, Petrum, & Theodorum ab Agathone ea in epistola latam memorassent Synodi patres, suoque calculo comprobassent, Honorium consequenter eodem telo petatum colligunt. *Cum iis vero, inquit, simul proiici a Sancta Dei Catholica ecclesia, simulque anathematizari prævidimus & Honorium, qui fuerat episcopus antiquæ Romæ, eo quod invenimus per scripta, quæ ab eo facta sunt ad Sergium, quia in omnibus eius mentem secutus est, & impia dogmata confirmavit.*

Adstipulatur Adrianus secundus Romanus Pontifex in epistola lecta & approbata in octava Synodo, ubi postquam Honorium a sexta Synodo damnatum memoravit, ob iniectam hæreseos accusationem, subiungit: *Quamvis nec ibi, nec Patriarcharum, nec cæterorum Antistitum cuiuspiam de eo fas fuerit proferendi sententiam, nisi eiusdem primæ sedis pontificis consensus præcessisset auctoritas.* Quibus verbis significat, Honorium ab Agathone primam sedem obtinente fuisse prædamnatum.

Cæterum, an Honorius, uti privata persona, re ipsa de fide duplicis in Christo voluntatis male senserit; atque idcirco Hæreticus fuerit, quod Canus existimat: an œconomia & conniventia in Monothelitas duntaxat peccaverit, atque idcirco uti fautor erroris anathemate petitus sit, quod alii plerique sentiunt, opinionis est, Bellarmino teste, libr. 4. de Romano pontifice, cap. 11. in responsione ad 4. nullaque idcirco lis in virum eruditum movenda est.

Quod vero suffugium quærunt laudati censores, Baronius scilicet, Bellarminus, & Possevinus, ut Honorium quacunque vel asserti erroris, vel favoris errantibus impenti labe liberent, vitiata scilicet esse sextæ Synodi acta a Theodoro viro hæretico; pie quidem excogitatum est,

at

at non ita certo. Quamquam hic instituti nostri non est, illud expendere. Hoc dicam unum: si sextæ Synodi acta, ubi inter Monothelitas notatur Honorius, ab aliquo nebulone, qui venerandum pontificis nomen intulerit, vitiata sunt: vitiata quoque dicenda sunt acta Synodi septimæ & octavæ, ubi eiusdem Honorii nomen cæteris Monothelitis annumeratur; vitiata quoque epistola Leonis secundi, ad Constantium imperatorem, quæ sextæ Synodi acta confirmavit. Nam & illic perinde Honorius anathemate petatur. Sed ab invidiosa, nostroque instituto inutili quæstione temperandum.

CAPVT VII.

Canis sententia de sacramenti Matrimonii ministro ab emulorum censuris eximitur.

Displicet non paucis Melchioris Canis sententia de Sacramento Matrimonii ministro, quem usque adeo presbyterum esse docet libr. 8. de Locis, cap. 5. ut matrimonium stare quidem velit ratum, ac firmum titulo contractus, non tamen titulo sacramenti, dum a ministro Ecclesiastico sacris, ac solemnibus verbis minime celebratur. Similiter & verba, quibus consensum mutuum coniuges exprimunt, formam esse vult contractus coniugalis, non itidem sacramenti; personalique contrahentes ministros esse fatetur contractus civilis, non sacramenti coniugii.

Hanc opinionem uti *novam & singularem* sugillat Bellarminus, libr. 1. de Matrimonio, cap. 6. & sequentibus; quin etiam addit, Canum, dum totis viribus probare conatur Matrimonium sine forma verborum a ministro Ecclesiastico prolata celebratum non esse Sacramentum, illud etiam evincere, quantum in se est, nullum re vera esse in ecclesia matrimonii sacramentum. Non desunt & alii, qui suis præiudiciis occupati in eandem eruditi vi-

ri